

Beszélt a lemez, forgott körbe, körbe a rögzítő holtponthoz körül. „Mindenki belekiabálhat a hangszóróba. A kábel bekötötték a szívekbe, tessék, van valami újdonsága? Nézzé, a hajam hosszú, hónom alatt gitár. Milliós vállalatok nyernek rajtam, csavargókat gyűjtök fel rongyként, betontömbök alatt lapuló lényeket vigasztalok, ölmébükkbe börtönzött madarakat próbálok kiszabadítani. Tessék, kiáltás ki vágyait, elkeseredését. Tessék, hallgatók. A csillagokat fényesíték meg, barátaim, nem bánom. És maguk is káromkodhatnak, ahogy kedvük tartja. Téglákat koppantanak, poharakat emelgetnek, szénpont nyelnek. Hát élet ez? Tessék, a szénpont nyelje az a dagadt fickó, aki ott ül sátra előtt, hasán a háj kilenc ráncot vet, előtte megterítette a mezőt: szálam, vaj, ringli, sajt, sonka, kolbász és borok, pálinkák, és egy nő is leng ott valahol, bugyija frissen szárad a sátor fölőznáján, mint egy szép világ lobogója. Ez a pasas nyelje a szénpont, vagy az a merev tarkójú ott a kocsiiban, aki hideg tekintettel robog és itt gázolt el egy vacak kutyát. Láttá, hogy akkor kissé elmosolyodott? — kicsit zökkent a kerék. Ez az. Elvezte! Hát ez nyelje a szénpont, esetleg talicskázhat. Ezt is be lehet mondani a hangszóróba, azt is, hogy ott állsz a kirakat előtt és nincs egy vasad sem. Pimaszul tömött a kirakat. Mindent te gyártottál, ami ott csillog, hever, pompázik göggel és elérhetetlenül. Tessék — a hangszóró a szívekbe van kötve, csak tessék bementeni. Mindenki belekiabálhat a hangszóróba. A szívet nem lehet eltiporni.

Miért nem faragnak szobrot a paragrafusról? Hej, szobrászok, elő a márvánnyal, vagy az utcakövezettel. Bele a vésőt, bele. Emlékművet a paragrafusnak! Tessék bementeni! Mindenki megérinti majd ezt a szenális szobrot. Nem, most jut eszembe, ne legyen köből, legyen valami plasztikból. Ugyanis szükséges a hajlékonyság. Hiszen maga a paragrafus nemzetközi jele is milyen tekerékeny hajlékony. Mint egy önmagába hajló kígyó. Legyen csak plasztikból. Lépél a hangszóróhoz és magyarázd meg a paragrafusszobor nagy jelentőségét. Valahogy ilyen formán: a rend jelvénye ez, jelzi, hogy mit tehetsz, mekkora vagy, milyen a lécmagassága a rúdon. Csak ennyit mondj, megértik. Aztán hasalj le a járdára, és hallgatózz. Dübörög távolról az emberek lépte?

S ti ott izmosak és bátrak, akik névjegyekkel ellátott engedélyt kaptok rugdalni — gondoljátok meg, mi van ott belül. Gyógyeszkereket kísérleteznek, melyek nem válnak be, tanácskoznak, terveznek, adatokat gyűjtenek. Halott írók bolháit fogdossák. Teme-

Vincze András

A SZÍVET NEM LEHET ELTIPORNI

tőket ásnak ki. Képeken merre-genek, szavakat köszörülnek, és száznúzezer gépirónő veri a gépet sápadtan — ott magas fizetés, góg és naponta egy könyv készül. Rúgatók csak bele az elegáns ajtóba, laillják meg ott bent az ipsek, méltóságukból felriadva gondoljanak egy pillanatra az emberre, aki terhet emel, gabonát vet, iz-zadva önti a folyó vasat. De az istenért, mindezt bele a hangszóróba!

Mindenki előjöhet bánata odvaiból. Nadrágszabászok, bádoperemező, csillések, eladók, utcaszépítő, leváltott férjek, meddő anyák, vakok, mindenki. Akinek fáj valami. Válogatás nélkül, nincs névsor, rang, ilyesmi nem létezik. Jöhetnek a tömegszállítás-ellenzők, pincelakók, valahova fel nem vettek, a pimaszságtól elborultak, ott a hangszóró, tessék, minden szív kábebe van kötve. Hiszen tudjátok, hogy a szívet nem lehet eltiporni. Nagy erőmű, nagyobb az atomhatalmakénál. Ez az erőmű termeli a szerelmet, a kitar-tást, a jóságot, a bátorságot, a gyűlöletet, a becselenségeket egymilliárdnyi válfaját. Minde-re képes. Mindent feltalál és mindent lerombol. Biz-zatok hát a szívből, mindég-él a szív, most ne élne?

Hé, ezredesek és tábornokok! Semmi háborút, eléged-jetek meg békebeli kitüntetésekkel. Miniszterek ne ragaszkodjatok a tárcáitokhoz, hátha az üres. Bírák, mikor véditek meg a törvényt? Írók, sohasem hallgassatok másra. Igazgatók, legyetek egyszerű hat napig hivatalse-gédek. Fecsegő autóbuszuta-sok, mi lenne, ha egyszer szelíden néznék egymásra és nem cipelnének annyiféle szajrét? Versenyzők és díjat-nyerők, ti a veszteségben ne roppanjatok össze, nem dől össze semmi — hiszen csak játék volt. És ti, szomszédok, áldott emberek, ne öntsétek le mocskos vödörrel az ala-tatokat lakót. Hiszen nektek mindnyájatoknak szíve van, ha penészes is, ha bazaltból

is van, ha csak akkora mint a tű feje —, de szív, ettől rángatóztok, vezényeltek, —, nos hát, itt az alkalom be-mondani őszintén a hangszóróba, mit szólnak a dolgok-hoz? Meztelenül lépjétek elő, ruha, fegyver, igazolvány, prociáció nélkül. Anya nél-kül. Szerető nélkül. Lássák az emberek — kik vagytok valójában. Ők megmérnek majd és ha jól üt ki a dolog — megszeretnek — és nincs semmi baj. Fe használatok a hangszórót — a ti szívetek nem lehet eltiporni.

A mikrobarázdás lemez hirtelen lejár, az általános ricsajban egy bajúszos mak-róbiológus poharat ingatva kacsintott a lányra és éles hangja váratlanul hatott: Három fehér kecske legelt a dombon...

A tükörben ormány ingott, két lyukkal, az ormány ezt röfögte valahol a gallér és a lyukak között: — Mindent elismerek, de mindent. Hír-teien eltűnt a tükör hig fé-nyében loccsanó arcok ver-gődtek, szájak nyíltak, a ri-csaj az üveg lap mögött zaj-lott. A lemezkezelő körülné-zett. — Mit szólnak? — kér-dezte a semmi. Könyvö-ket érzett sovány bordái-ba dőlni, vaiaki ráténfergetti lábára.

Hülyén bámult maga elé, azt hitte fellátja a világot, ha lejátssza ezt a nagyszerű kiáltványt. Prof. apu csinál-tatta egy londoni cégnél, far-zsebében vitte magával a szö-vegét. Kábán nézett körül. Hát nem érték a barmok? Mi van itt?!

Valaki sikított, de ez nem volt most lényeges. Rádió nyckergett, ugrált, sípolva ugált előre az úrban, s megállt egy számmal. Tán-coztak. A bajúszos kiitta ginjét. Ezek a barátai a láza-dók, a materia 'isták, az ide-alisták, a vallást kívánók, a vallást utáló, munkát aka-rók, és tagadók, öregeket le-köpők, szegény hülyék, itt a kiáltvány!

Jó lenne leugrani az udvar-ra. Négy emeletől az ember remélhetően alaposan odake-

nődik. A hülyék, megérde-melnék. Könny szökött szemébe. Felkapta a kis hajlé-kony korongot — milyen könnyű, nem érződik rajta a soktonnányi súly, amit a ba-rázdák rejtenek — kissé el-torzult arccal neredt a hang-zavarba, aztán közéjük dob-ta. A lemez üszött, majd ke-csesen felrepült, mint egy kávébarna sárly, a falra tapadt, s lassan lecsúszott a könyvszekrény mögé.

— Öregem — mondta va-laki, s csuklott — hallottam. Minden szót értettem. Alta-lános lázadás. Övcskétől vö-rös Benditig. Berlinton Anka-raig. Nincs vizsga, nincs tan-könyv, órarend, minek az? Házfalak se kelljenek, kon-szernek, producerek, nagy menők, filmszínészek és atombombák, törvények és papok, börtönök és könyvek, Kiszemelt Leendő Vezetők Egyeteme, anyakönyvvezető, profit, ha akarok meztelenül sétálok végig a körúton. Öre-gem, jó volt az a szöveg. Ilyen a rohadt nyugat. Pon-tosan.

Egy másik pasas félretolta és belebámult arcába. Érezte a bűzös fogszagot, lát-ta a sovány, pattanásos ar-cot, két mákszemnyi hig csa-tornavíz cseppent szemöldöke alatt — hátrált. Az alak így beszélt: — Hol van a dugó-húzó? Szundizik nálam tar-talékban egy üveg szilva. Jöjjön, meghúzzuk a kony-hában. — Nem volt dugóhú-zója, az ipse családottan visszalepett a ködbe, s ő hirtelen elhatározta, hogy hazamegy.

Elfelejtette, hogy otthon van — lement a kapuhoz, majd újra felment. — Eltér-vedtem, gondolta. Állt a függőfolyosón, hallgatta a kiszűremlő ricsajt, elolvasta a réznévjegyet a bordó ajtón. Dr. Dusnoki László. Érde-kes. Ő is pontosan így hív-ják. De nem doktor. Majd jövőre, s akkor az Egyesült Vegyiművekhez lesz. Kiemelt pozícióban. Haja arcába esett, vékony nyakkendője akasztásra emlékeztetően, girhesen és szabadon lógott torka alatt, máris imboly-gott. Hülyeség volt az a le-mez. Félreérthetik. Pedig olyan szöveg, mely felöleli mindazt, ami foglalkoztatja az ifjúságot. Úgy van, felöle-li. Felöleli. Benne van egy remek szó. — Ól. Ez az. Ól. Lecsúszott a korlát mellé, lent a beton udvar rejtél-mes feketeségbe merült. Hor-kolt, de ezt a vonítót, ször-csögő hangzavart elnyelte a bérház hallgatása. Melyben munkájukban elfáradt csil-lések, mérnökök, gépirók, muzeológusok, tanárok, ha-lászkok, reménytelenek és reménykedők aludtak, gyű-jtötték az erőt a holnapi napra.

Sőt, már másnap reggel páratlan és nemes cselekedetet hajtott végre. A tyúk felmászta a kerti asztalra és nagy tolokodás, karattyolás köze-pette nekilátta szedegetni egy tá-nyér pohánkakasából. A macska a méltatlankodástól remegve hozzá-juk lopakodott és az asztalon ter-mett.

A tyúkok kétségbeesetten leröp-pentek. Feldöntötték a tejeskőcsögöt és tolaikait hullajtva, kiinaltak a kertből. Elöl, sűrű csuklások között, egy ostoba, hosszú lábú kakas szedte a lábát.

A kandúr utánavetette magát. Csak úgy repült a kakasról a toll meg a pihe. És bensejében minden ütés-re valami puffant, kongott — mintha a macska gumikarddal csapdosta volna. A kakas ezután révetegen fe-küdt egy darabig, szemét forgatta és halkan nyögdecsett. Leöntöttük hi-degvízzel — erre felocsúdott.

Ettől fogva a szárnyasok sem mertek rossz fát tenni a tűzre. Meg-látják a kandurt és máris kotkodá-csolva, lökdösődve iszkolnak.

A kandur pedig úgy jár-kel a há-zban és a kertben föl s alá, mintha a gazda, de legalább is felvigyázó vol-na. Vagy éjjeliőr. Fejét a lábunkhoz dörzsöli. Vigyázni kell vele, mert szörse-mókat hagy az ember nadrág-szárában.

Fordította: Raáb György

AZ „OLVASÓ NÉPÉRT”

Írta: Darvas József

Az írószövetség, az „Ünnepi Könyvhét” alkalmá-val hirdette meg az „Olvasó néperért” mozgalma. Meg-hirdetése valójában csak az előkészítés megkezdését jelentette. Előre mondtuk: nem valami rövid kam-pányról van szó, hanem az egész társadalmat átfogó, évekre, esetleg évtizedekre szóló mozgalomról. Ezt pedig nem lehet rögtönözni, ennek tevékenységét kö-rültekintően meg kell tervezni. A mozgalom meghir-detése: toborzó akart lenni. Azt ugyanis tudtuk a gon-dolat megszületése óta, hogy az „Olvasó néperért” moz-galom csak akkor lehet eredményes, ha csatlakoznak hozzá mindazok a szervezetek, intézmények, amelyek-nek egyébként is a tevékenységi körébe tartozik, vagy kellene hogy tartozzék az olvasás megszerette-tése, a könyv elterjesztése, propagandája. Nem vala-miféle vadonatúj, soha nem volt dolgot akartunk mi kitalálni. Azt akartuk — s azt akarjuk —, hogy az eddig folyt munka tervszerűen összehangoltságú, s így erősítse, hatványozza egymást; hogy az eddigi formákat, módszereket, minden területen, felülvizs-gáljuk, jó vonásaikat megerősítsük, az alkalmatlanoka-t elvessük s újakat alakítsunk ki; hogy az eddigiek mellé új erőket vonjunk be a nevelő, népszerűsítő munkába.

Nos, a toborzás, — eddig legalábbis, — jól sike-rült. A mozgalom meghirdetése jó visszhangra talált. Részt kért benne, már eddig is, a Hazafias Népfőnt, a KISZ, a könyvtári szervezet, a TIT, a rádió, a te-levízió, a sajtó, a könyvkiadók, a könyvtérjesztő vál-lalatok, a SZOT, a SZÖVOSZ; szinte mindenki, akire számítottunk. Most az a fontos, hogy a kezdeti lel-kesedés le ne lohadjon: tartalmas tervek készüljenek s azok, szívós munkával, meg is valósuljanak.

Egy komoly szépséghibája van az eddigi jelent-kezőeknek. Illetve: ez több is, mint szépséghiba; sü-lyos hiányosság. Mégpedig az, hogy nem, vagy alig mozdultak meg azok a szervek, amelyekre az iskolai irodalomoktatás ügye tartozik. Pedig azt is hangoz-tattuk, a legelső perctől, hogy a mozgalom igazi és tartós sikert csak akkor érhet el, ha szerves része lesz az iskolai irodalomoktatás is; illetve mindaz, amit az iskola, az olvasás, az irodalom megszeretteté-sért tenni tud. Így mondtuk: a mozgalom egyik fő alakja az irodalom-tanár kell, hogy legyen. S ez természetes is, — hiszen ő nevei a jövő olvasóit... Igaz, egy percig se tagadtuk, hogy irodalomoktató-sunknak sok fogyatékoságát érezzük, s a legelső fel-adat éppen ezek felderítése és megszüntetése lenne. En magam, e vonatkozásban „pedagógiai forradal-mat” sürgettem. Talán a sommás bírálat lett volna sértő, ezért a tartózkodás? Nem tudom. Mindeneset-re: reméljük, hogy a tartózkodás feloldódik, s öszre, amikor a mozgalom valójában megindul, felzárkózik a „pedagógiai front” is...

A mozgalomhoz eddig csatlakozott szervezetek, intézmények vezetőitől, felelős megbízottaitól mi legelsőként azt kértük: dolgozzák ki annak a ter-vét, hogy ők hogyan, milyen formában s milyen te-vékenységgel akarnak résztvenni az „Olvasó néperért” mozgalom munkájában? Tulajdonképpen ez a pró-bája a szándékuk komolyságának. Nos, e tervek sorra beérkeznek. Az tükröződik belőlük, — szinte kivétel nélkül mindegyikből —, hogy akik elkészítették, ko-molyan veszik a mozgalmat, értik és helyeslik nem-csak a célját, de a jellegét is. Különösen azt, hogy nem látványos parádét akarunk, hanem szívós, tar-talmas és maradandó eredményeket hozó munkát.

A legtöbb terv éppen ezért a reális helyzetkép felrajzolását tartja a legsürgősebbnek: a lehető leg-alaposabb, amennyire lehetséges, tudományos mód-szerekkel felderíteni azt, hogy mi is történt eddig és főleg hol tartunk ma, a rendszeres olvasás (és a könyvvásárlás) elterjedésében? S ez csakugyan na-gyon fontos. Bizonyos, — úgynevezett reprezentatív — felmérések már eddig is történtek. A legfontosabb adatok, amelyeket ma ismerünk, s amelyek részben inspiráltak is az „Olvasó néperért” mozgalom elindí-tását, ezekből váltak világossá. Például az, hogy az ország felnőtt lakosságának csak alig több mint 25 százaléka olvas rendszeresen; hogy a legjobb az arány az értelmiségnél s a legrosszabb a parasztsá-gnál; hogy az iskolai végzettséggel arányosan nő az olvasottság; hogy a legjobb olvasók a legidősebb is-koláskorú gyerekek, — és az iskola befejezése után, általában zuhanásszerűen csökken az olvasás...

A másik dolog, ami kiderül ezekből az előzetes tervek-ből — s ez is jó —, hogy a készítőik kerülni látszanak minden olyan formát, ami a kampányokat jellemzi. Nem akarnak látványos versenyeket, nem tűznek ki rohammal elérhető célokat, nem akarnak ridolgozni évekre, vagy éppen hónapokra bontott százalékos tervekkel, amelyeket lehetőleg még túl is kell teljesíteni. Leginkább talán még a KISZ-nél érez-hető valamilyen hajlam, a különböző versenyfor-mákra, — de én remélem, hogy a végén ők is elke-rülnek mindent ami formális. Adatokkal, számokkal, ha kell százalékokkal, persze, a mi mozgalomunknak is szükséges operálni. Végeredményben: a mai hely-zet jellemzésénél is használnak ilyeneket. De ne a számok hajszolása legyen a döntő, hanem a tartalom, ami a számok mögött van. A statisztikákkal sokmin-dent ki lehet mutatni: — a beiratkozott könyvtári olvasók számát például egy „űgyes” könyvtáros vi-szonylag hamar fel tudja tornászni. Am csakugyan olvasnak-e ezek az „olvasók”? Es mennyit olvasnak? Mit olvasnak? Fejlődik-e az ízlésük? Van-e mara-dandó, embert-formáló hatása a könyveknek?

Nem véletlenül említettem az imént a könyvtára-kat. A mozgalomban minden résztvevő szervnek, szervezetnek, intézménynek, személynek egyforma fontosságú a munkája; a részfeladatoknak, mint fo-gaskereknek kell egymásba kapcsolódnia. De e „fo-gaskerek-rendszerben” szinte a vezérlő szerepet játsz-hatják a könyvtárak, a könyvtárosok. Az egész nép-művelési hálózatként, s a sok új problémával küzdő népművelési munkának ma a könyvtárak a legszilár-dabb bázisai. Ezt figyelembe kell venni az „Olvasó néperért” mozgalomnak is.

A nyári hónapokat az előzetes tervek egyezteté-sére, összehangolására használjuk és összel átgondol-t széleskörű programmal állunk majd az ország közvé-leménye elé. És kérjük mindenki részvételét, segítsé-gét, akinek álma a művelt, olvasó nép!

Sipos Áron

HALOTT ANYÁM

*Kezeit megmostam a szélben,
arcomat a Nap tisztította meg,
hogy estére, mire hazértem
téged gyermekként öleljelek.*

*Szárazon és hófehéren hordozlak magamban,
mint terhüket a lövedékek,
álomban élsz és foszló karácsonyokban
akár a gyermekeitek.*

*amik most érnek meg bennem,
mint Naptól, Szelektől független virág.*

földalatti szellem, szüntelen, s anél-kül, hogy akár egy csöppet is kifa-radt volna.

Elmúlt egy óra, kettő, három... Már régen le kellett volna feküd-nünk aludni, de ő még mindig fűjt, tombolt a ház alatt, s mi már kezd-tünk idegeskedni.

Ekkor végre elhívtuk Ljonykát, a falu cipészének fiát. Ljonyka híres volt faluszerte rettenthetetlen, bá-torságáról és talpraesetségről. Rá-bíztuk, csalja ki valahogy a macs-kát a ház alól.

Ljonyka vett egy selyem horogzsine-get és rácsomózta egy napközben fo-gott hal farkára, majd behajította a búvályukon.

A fújásnak hirtelen végeszakadt. Rágcsálást, szilaj ropogatást hallot-tunk — a kandúr megragadta fogai-val a hal fejét. Ráharapott halálos harapással. Ljonyka pedig lassan el-kezdte húzni a zsineget kifelé. Csóró eltökélten szegült szembe, de Ljony-ka erősebb volt, no meg a macska semmi áron nem akarta elereszteni az izletes ajándék-zsákmányt.

Egy perc múlva a nyílás száján megjelent a macska feje a fogai kö-zé szorított hallal.

Ljonyka elkapta Csórot, s felemelte a földről. Először vettük szemügyre, amúgy istenigazából. A kandúr le-húnyta szemét, fülét feszesen ko-ponyájához szorította, s farkát min-

denesetre behúzta maga alá. A rab-lások ellenére, bizony vészának tűnt ez a tűzvörös, sárgafoltos csavargó.

Ruvim hosszasan nézegette, majd némi töprengés után megkérdezte:

— No és — most mi legyen vele?
— Verjük meg — mondtam én.
— Nem használ — felelte Ljonyka.

Már „gyermekkora” óta ilyen a „jel-leme”. Inkább adjatok neki enni egyszerűen.

A macska várt, lehunytt szemmel. Megfogadtuk a tanácsot, bevon-szoltuk Csórot a kamrába és pom-pásan megvacsoráltattuk; adtuk ne-ki disznósült-pecsenyét, sügérkocso-nyát, túróslépenyt és tejfellt.

A macska több mint egy óráig falatozott. Annnyira jóllakott, hogy ingadozva jött ki a kamrából, lehe-veredett a küszöbre. Pimasz tekintet-tel nézegetett bennünket. Megmosa-kodott, majd sokáig prüszkolt, az-án mereven feltartott fejfel henger-gőzni kezdett. Ez biztosan annyit jelent, hogy meg van elégedve — gondoltuk. De már feltűnt is, hogy ledörzsöli a szőrt a tarkójáról.

Aztán a határa penderült, elkap-ta a farkát és harapdálni kezdte: köpött egyet, a kemencéhez vonult, elnyúlt rajta és békés horkolásba fo-gott.

Azóta már hozzánk szokott, együtt lakott velünk — és nem is foszto-gatott többé.